

вчитель має створювати атмосферу відкриття, радості від пізнання, організувати освітній процес динамічно, цікаво, використовуючи нестандартні форми проведення навчальних занять, інноваційні технології, методи та прийоми.

Список використаних джерел

1. Біда О., Прокопенко Л. О. А. Захаренко про роль учителя в самореалізації учня. *Рідна школа*. 2010. № 3. С. 17-19.
2. Бондар Ю. Методичні засади формування загальнолюдських норм гуманістичної моралі в учнів початкової школи. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті сучасних освітніх парадигм: збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 5-6 квітня 2017 р.)* / за ред. О.А. Голюк; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної, початкової освіти та мистецтв. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2017. Вип. 6. С. 83-88.
3. Захаренко О. А. Поради колезі, народжені в школі над Россю. *Освіта України*. 2005. № 59-60. 92 с.
4. Захаренко О. А. Поспішаймо робити добро. Черкаси, 1997. 28 с.
5. Захаренко О. А. Слово до нащадків. Київ : СПД Богданова А. М., 2006. 213 с.
6. Концепція Нової української школи : ухвал. рішенням колегії МОН від 27 жовт. 2016 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 03.03.2024).
7. Крутенко О. Актуалізація педагогічної спадщини Олександра Захаренка у Контексті Нової української школи. 2017. № 7-8. С. 18-20.
8. Кузь В. Школа О. А. Захаренка – школа самореалізації: матеріали Всеукраїнських педагогічних читань. Черкаси, 2004. 168 с.
9. Мотрич В. О. Захаренко про важливий аспект формування професійної майстерності майбутніх учителів. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. № 6, ч. 1. С. 304–308.
10. Побірченко Н. С. В. О. Сухомлинський та О. А. Захаренко: діалог через роки і відстані. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2009. № 53. С. 33-40.
11. Хрипун В. І. Професійно-творча самореалізація педагога: досвід О. А. Захаренка і сучасність. *А. Макаренко, В. Сухомлинський, О. Захаренко: естафета гуманної педагогіки*. 2012. С. 78–83.

РОЛЬ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ У ФОРМУВАННІ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Болотюк Діана, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Н. І. Лазаренко, докторка педагогічних наук, професорка
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

THE ROLE OF EXTRACURRICULAR ACTIVITIES IN FORMING LANGUAGE AND LITERARY COMPETENCE OF YOUNGER SCHOOLCHILDREN.

Diana Bolotiuk, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У даній статті розкривається роль гурткової роботи у формуванні мовно-літературної компетентності молодших школярів, пропонуються конкретні форми організації занять гуртка мовно-літературного спрямування.

Ключові слова: молодші школярі, гурткова робота, мовно-літературна компетентність.

Abstract. *This article explores the role of extracurricular activities in forming the language and literary competence of younger schoolchildren, offering specific forms of organizing extracurricular activities in the language and literature direction.*

Key words: *younger schoolchildren, extracurricular activities, language and literary competence*

Гурткова робота є важливою формою роботи з молодшими школярами, у процесі організації якої здійснюється стимулювання активного навчання учнів, розвиток ключових компетентностей, творчих здібностей, навичок критичного мислення, спілкування та прийняття рішень. Сприяння взаємодії однолітків у процесі гурткової роботи може позитивно вплинути на успішність навчання, готуючи учнів до роботи поза межами класу.

Гурток (секція, клуб, творче об'єднання) – основна традиційна форма реалізації змісту позашкільної освіти і виховання учнів як у процесі вивчення окремого навчального предмета чи їх сукупності, так і різноманітних інтегрованих курсів у межах навчальних програм, затверджених МОН України чи адаптованих навчальних програм [5].

А. Макаренко основні свої ідеї відносно ролі гурткової роботи виклав у праці «Методика виховної роботи». Автор відзначав, що поділ дітей у гуртки та клуби повинен бути добровільним, з правом виходу із них будь-коли. Проте, і в гуртках, і в клубах повинна бути дисципліна, не можна припускати плинності складу. Видатний педагог пропагував створення бібліотечних, драматичних, літературних, модельних, планерних, стрілкових, фізкультурних, хорових, а також гуртків образотворчого мистецтва, бо якою дитина буде у гуртковій роботі, в грі, такою у житті [6, с. 9].

Оскільки, робота гуртків ґрунтується насамперед на добровільності, спільності інтересів, спрямованості на певний вид навчальної та практичної діяльності, педагог має використовувати цікаві та сучасні форми роботи, засоби активізації пізнавальної активності учнів. Як показує практика, значна кількість гуртків організовується педагогами у процесі вивчення окремого навчального предмету чи їх сукупності [1, с. 32]. Спеціально підготовлені фахівці, які враховують психолого-педагогічні особливості організації гурткової роботи з учнями молодшого шкільного віку, використовують інформаційно-комунікаційні технології, електронні освітні ресурси, мають всі можливості розвивати у процесі такої роботи творчі здібності учнів, їх таланти [2].

У педагогічному словнику С. Гончаренка зазначено, що «позакласна робота у школі – це складова частина навчально-виховної роботи, одна з форм організації дозвілля учнів» [3, с. 154]. Залучення учнів до гурткової роботи сприяє формуванню навичок ефективної співпраці в різноманітних групах, здатності приймати правила під час організації змагань, адекватно оцінювати власні досягнення та радіти успіхам інших.

Гурткова робота мовно-літературного спрямування з учнями молодшого шкільного віку має свої особливості. Визначимо переваги роботи молодших школярів у групі та їх досягнення у процесі означеної форми роботи задля успішного формування мовно-літературної компетентності:

- саморегуляція і саморефлексія;
- спілкування та управління часом;
- управління проектами та розв'язання спірних питань;
- формування критичного мислення та емоційного інтелекту;
- прийняття рішень;
- висловлення припущень та формування висновків.

У процесі організації гурткової роботи варто підтримувати високий рівень самостійності молодших школярів, розвивати їх здатність до порівняння та оцінювання власної та чужої позиції. Педагогу необхідно акцентувати увагу на комунікативне та доцільне використання гуртківцями слів в усному та писемному мовленні. Гурткова робота має вагомe значення у формуванні мовно-комунікативної компетентності молодших

школярів. Роль гурткової роботи полягає у залученні всіх наявних аспектів для кращого засвоєння матеріалу:

1. Використання поглибленої мовленнєвої практики. Молодші школярі мають постійну змогу набувати навичок спілкування між собою, публічних виступів, розв'язання конфліктних ситуацій;

2. Заохочення школярів до читання. У літературних гуртках відбувається стимулювання учнів до читання, адже є можливість враховувати інтереси та побажання дітей, вподобання щодо вибору літературних творів;

3. Розвиток критичного мислення. Аналізуючи прочитану літературу, в молодших школярів розвиваються здібності до критичного мислення. Ця здатність формується під час аналізу сюжету твору, головних героїв та їх характеру.

Для ефективного формування мовно-комунікативної компетентності молодших школярів у процесі гурткової роботи можна використовувати:

1. Літературний вечір на тему «Творчими стежками Лесі Українки» та ін. Організація літературних вечорів з демонстрацією творів письменників, сприяє розвитку емпатії, мовлення та здобуття навичок публічного виступу.

2. Конкурс скоромовців «Спритний». Вивчення скоромовок допомагає розвивати артикуляційні навички молодших школярів. Такий вид діяльності сприяє розвитку правильної та чіткої вимови учнів, а також швидкості та плавності мовлення.

3. Груповий літературний проєкт на тему «Веснянки мого краю». Участь молодших школярів у різних видах проєктів залучає дітей до активної комунікації в групі та вирішення спільних завдань, що сприяє підвищенню рівня знань та розвитку творчого мислення.

4. Творчий майстер-клас на тему «Емоційна гра слів». Проведення акторських майстер-класів допомагає розвивати мовленнєві навички та відображати емоції у відповідних ситуаціях.

Переважна більшість науковців та педагогів практиків вказують на те, що вагомим позитивним ефектом гурткової роботи є запровадження такого методичного прийому, як «створення ситуації успіху», в основі якого лежить особистісно-орієнтований підхід до організації гурткової роботи. Ситуація успіху досягається тоді, коли учні самостійно визначають свої безпосередні здобутки. З практичної точки зору для створення ситуації успіху, керівник гуртка має дати практичну можливість кожній дитині відчути радість досягнення перемоги, усвідомити свої здібності та повірити у власні сили.

Отже, групова робота, яка є основою роботи гуртків, є цінним інструментом навчання, якщо вона реалізована продумано та стратегічно. Розв'язувати потенційні проблеми та створюючи позитиву атмосферу співпраці, педагоги надають молодшим школярам важливі навички та знання, які виходять далеко за межі класної кімнати.

Список використаних джерел

1. Брижак Н. Ю. Методика гурткової та клубної роботи в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах. Навчальний посібник. Київ: Логос, 2017. 123 с.

2. Демченко О.П., Лазаренко Н.О., Любчак Л.В. Інформаційно-комунікаційні технології у підготовці майбутніх педагогів до роботи з обдарованими дітьми. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. Том 86. №6. С.123-143.

3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 373 с.

4. Кравчук-Літвін Н. О. Гурткова робота: методичні рекомендації URL : <https://school3sarny.e-schools.info/pages/gurtkova-robota-metodichn-rekomendats> (дата звернення: 15.03.2024).

5. Кудлай О. В., Носовець Н. М. Гурток як форма організації позаурочної роботи учнів професійно-технічних навчальних закладів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2015. Вип. 124. С. 174-177.

6. Олійник Н. А., Трачук Н. М. Праксеологічні аспекти професійної діяльності педагога. *Академічні студії*. Серія «Педагогіка». Луцьк: Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради. 2021. № 3, ч. 1. С. 75-83.

7. Методичний путівник керівника гуртка сучасної школи та позашкільця». Ч. 1. / укладач С. Б. Пітко Львів: ЛОППО, 2019. 35 с.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕРАПІЇ

Алла Василюк, докторка педагогічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS TO USE ART THERAPY

Alla Vasylyuk, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskiy State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. Здійснено аналіз змістових характеристик поняття «арттерапія». Вказано особливості організації та змісту арттерапевтичної підготовки майбутніх вчителів. Окреслено умови успішності арттерапевтичної роботи.

Ключові слова: професійна підготовка, арттерапія, арттерапевтичні техніки.

Abstract. An analysis of the content characteristics of the concept of «art therapy» was carried out. Features of the organization and content of art therapy training for future teachers are indicated. The conditions for the success of art therapy work are outlined.

Key words: professional training, art therapy, art therapy techniques.

Прискорення темпу сучасного життя, більша інформаційна насиченість, техногенність, погіршення екологічного та соціального клімату та російсько-українська війна негативно впливають на емоційний стан людей. Зростає їхня тривожність, напруга й дратівливість. Разом з тим, надмірна інтенсифікація навчання також негативно впливає на здоров'я як учнів, так і їх вчителів. Спостерігається ігнорування природних, вікових та індивідуальних особливостей учнів, що знижує рівень їх психічних та фізіологічних функцій, погіршує самопочуття; низький рівень психологічної, педагогічної та валеологічної культури педагогів, їх функціональна неграмотність у питаннях охорони та зміцнення здоров'я. Вирішення перелічених вище проблем можливе через включення артпедагогіки та основ арттерапії до змісту психолого-педагогічної освіти студентів, а також до системи підвищення кваліфікації вчителів.

У науково-педагогічній літературі словосполучення «арттерапія» інтерпретується як турбота про емоційне самопочуття та психологічне здоров'я особистості, групи та колективу засобами різноманітної художньої діяльності. Говорячи науковою мовою, арттерапія в освіті – це системна інновація, яка характеризується: комплексом теоретичних та практичних ідей, нових технологій; різноманіттям зв'язків із соціальними, психологічними та педагогічними явищами; відносною відособленістю з інших складових педагогічної дійсності; здатністю до інтеграції та трансформації [1, с. 16].

Слід зазначити, що сам феномен арттерапії досліджується вченими у різних контекстах. Зокрема, у технологічному контексті арттерапія вирішує терапевтичні, розвивальні, корекційні, реабілітаційні та виховні завдання, тобто може цілеспрямовано транслюватися як у процесі професійної підготовки вчителя, так і вбудовуватися у систему позакласної виховної роботи у школі. До компонентів технологічного рівня арттерапії можна віднести:

– аксіологічний (введення людини у світ цінностей, супровід та допомогу у виборі особистісно значущої системи ціннісних орієнтацій);